

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

אמרה לו: "לא כדאי לאכול מהן עתה. הן מחר יחול יום גינוסיא שלך, והשרים יבואו למשתה ברכה. תן להם, ויטעמו מהמעדן!"

נראו לו דבריה. למחרת כשבת השולטן במשתה השרים, אמר להם: "הכינותי בעבורכם מעדן שאין כמוהו, מאכל שלא טעמתם מימכם!" וחילק לכל אחד מפתותי המצה.

טעמו השרים, והיה טעמה תפל ויבש, לא טעם ולא תאר לה... השתאו ותהו, אך מי יאמר לשולטן מאומה. הבליעו מילות שבח וחנופה, תמחו ובזו בלבם. חש השולטן שמתנתו לא זכתה להערכה הראויה. לאחר שהלכו השרים שאל את הפקיא, ראש כהני הדת: "תמהני, שמצה זו של היהודים אבדה מטעמה..."

שמע הפקיא צורר היהודים, שהשולטן חילק לשריו פתותי מצה, ואמר: "מלכתחילה תמהתי מה רעיון הוא זה, להאכיל מוסלמים מאמינים במאכלם של היהודים, כל שכן שתפל הוא וחסר טעם. הלא השולטן עשה עצמו לשחוק בעיני כל שריו!" התנצל השולטן ואמר: "איני יודע - אמש הייתי במסיבת ליל החג של היועץ, והיה טעמה של המצה נפלא. אף לרעייתי נתתי לטעום ממנה."

קרא השולטן לרעייתו שאשרה את דבריו. אכן, היתה המצה טעימה עד מאד. היא זו שהציעה לתת אף לשרים לטעום ממנה.

"רגע אחד", אמר הפקיא, "ברצוני להבין, השולטן ורעייתו אכלו ממצות ליל החג - ואילו לשרים נתנו ממצות אחרות, שלא היו על שולחן החג, הלא כן?" "אמת", אשר השולטן. "אם כן", אמר הפקיא, "הלא ברור הדבר כשמש בצהריים! היהודים מושחים את מצות ליל החג בשומן חזיר, ולכן הן טעימות כל כן! היועץ היהודי העז להאכיל את השולטן בשומן חזיר!" החזיר - פיגול הוא למוסלמים.

חרה אף השולטן ביועצו היהודי, שהעז לטמא ולהאכילו פיגולים. קרא לו ושאלו, הכיצד הרהיב עוז לעשות כן. בן מות הוא! נרעש הרב ומחה: "חלילה לי מעשות כן, הן החזיר פיגול הוא אף ליהודים". "אם כן", תבע השולטן לדעת, "במה תסביר את העובדה, שמצת ליל החג היתה כה טעימה, מימי לא אכלתי מעדן כמוה והמצות האחרות היו בלא טעם, קשות ותפלות!"

נעתקו המילים מפי הרב. אמר: "את האמת אומר

(המשך בעמוד ז')

סיפור ולקחו

הסיפור של הרה"ק מרימינוב

בכל ליל הסדר נוהג היה הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מרימינוב זצ"ל לספר את הסיפור הבא: הגאון הקדוש רבי יצחק נוניס זצ"ל היה יועצו של השולטן הגדול בקונסטנטינופול, והיה רואה את פניו יום יום. יום אחד לא בא. לערב יצא השולטן לשות, וראה יהודי לבוש בגדי שבת. שאלו: "מה יום מיומים?"

ענה היהודי: "הלילה חוגגים היהודים את חג הפסח". אמר השולטן: "אכן נודע הדבר, מדוע לא בא היועץ. עסוק היה בהכנות לחג!" כיון שכך, ביקש השולטן לראות כיצד חוגגים היהודים את חגם. שאל למקום מגוריו של היועץ, ושם פעמיו לביתו.

יושב היה הגאון הקדוש רבי יצחק נוניס ומכין בדחילו וברחימו את קערת ליל הסדר על פי רזי תורת הסוד. לפתע נשמעו נקישות על דלת ביתו. פתח את הדלת, והופתע לראות את מלכו. הכניסו לביתו בהדרת הכבוד, והשולטן הביע את רצונו להיות נוכח בעריכת הסדר. הקצו לו מקום של כבוד ליד השולחן הערוך בכלים הנאים והשולטן עקב אחר הקידוש, שאלת הבנים ותשובת המסובין בניגון ובהטעמה. הגיעו ל"שולחן עורך", ורבי יצחק הודיע לשולטן, שעתה נגשים לסעודת החג ושאלו, האם ברצונו להשאר ולהצטרף לסעודה? "ודאי", אמר השולטן.

חילק הרב מצה לכל המסובין, ונתן אף לשולטן. טעם השולטן, ואורו עיניו - טעם גן עדן ממש. [ואין בכך כל פלא, הסביר הרבי מרימינוב, שכן היו מצות אלו משולחנו של הצדיק, משולחן ליל הסדר!].¹ כל מאכלי ליל החג נשאו חן בעיניו, אבל המצות - אין כמוהן! הוא הותיר פסת מצה לתת לשולטנית לטעום ממנה ולהינות מטעמה. ראה הרב, וצייד את השולטן בכמה מן המצות שהכין לשאר ימי החג.

שב השולטן לארמונו וסח לאשתו על החוויה שחווה בליל הסדר במחיצת הרב. אף נתן לה לטעום מהמצה שעמו - והיא טעמה בה טעם צפיחית בדבש! אמר לה: "היועץ נתן לי כמה מהמצות הללו".

1 ראה מה שכתב מו"ר שליט"א במדור "שלימות אכילת מצה".

שלימות אכילת מצה

שאור - פסח

כתיב (שמות יב, טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם. ג' שמות יש לו, חמץ, מחמצת, שאור. ורמזו במילת "בראשית" שאר - בית. להשבית שאור מן הבית.

והנה שאור נקרא שאור מלשון שארית, האחרית הנשארת, היפך ההתחלה, ראש. ראש, מלשון ראשית. לעומתו "שאור" ענינו, שארית אחרית. וזהו עיקר מקומו של הרע, בסוף בשארית בבחינת ויזנב בכך כל הנחשלים, מכת זנב שהכו את אלו שפולטן הענון, כמ"ש גבי עמלק. אולם כאשר הרע גובר אינו נמצא רק באחרית ושארית כנ"ל, אלא מתרומם עד הגעתו לראש בבחינת "מנשאיך נשאו ראש", וכמ"ש "כל המיצר לישראל נעשה ראש". וזהו שאור שעולה וטופח. וזהו שורש גלות מצרים שהוא בבחינת כל "המיצר לישראל" - מצרים - מיצר, נעשה ראש ולפיכך היא ראשית הגלויות. ואז ישראל במקום לי - ראש. נעשים שאר - שארית. בחינת "שארית נחלתו", ולכן היוצאים ממצרים היו אלו שנשארו ממכת חשך, כי ד' חלקים מתו במכת חושך, והנותרים הם בבחינת שארית.

(המשך בעמוד ג')

יציאה לפי ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	
8.13	7.33	6.30	ארד
8.14	7.34	6.21	ירושלים
8.14	7.34	6.31	צפת
8.12	7.36	6.38	תל אביב
8.31	8.01	7.00	BROOKLYN
8.24	7.51	6.54	LA
7.40	6.59	5.58	PANAMA
7.22	6.40	5.41	SAO PAOLO
8.02	7.26	6.21	BEUNOS AIRES

נא לשמור על קדושת הגליון

עם פרוס ימי הפסח הבאים עלינו לטובה העלתה המערכת על שלחנו של מורינו ורבינו שליט"א מספר שאלות הנוגעות לכל בית יהודי. מו"ר שליט"א כדרכו בקדש משיב בתמציתיות ובדקדוק עצום, יש ללמוד את הדברים מספר פעמים ולהשיבם אל הלב.

א

שאלה: בימים אלו 'ערבי פסחים', המוני בית ישראל יוצאים לקניות, השווקים מלאים במאות ואלפי מוצרים כשרים לפסח למהדרין במגוון כשרויות. השאלה הנשאלת לפי התפיסה הפנימית, האם להכניס את כל השפע הזה הביתה כדי לשמח את בני הבית וכמו שכותב הרמב"ם "כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות"? או שמא יש לנו לאחוז במנהג דורות הראשונים [מנהג שהקיף את כל העדות והחוגים] שלא הכניסו כמעט דבר מן החוץ ו"חדש אסור מן התורה"?

תשובה: ראוי לחיות כפי הקרוב יותר לדורות הקודמים, אולם מאידך יש לצרף לזה את מדרגתו ומדרגת בני ביתו ואופי נפשם לפי האור והכלים של דור זה.

ב

שאלה: הורים רבים מרוב עמל ויגיעה להכין את הסדר כיאה וכיאות, מתמוטטים במהלך ליל הסדר גופנית ולפעמים גם נפשית, מהי העצה היעוצה להגיע לליל הסדר רגועים ושמחים?

תשובה: א. לעבור ימים אלו מתוך מודעות פנימית. ב. לפעול ולהפסיק וחוזר חלילה, הפסקה של ישוב דעת. ג. ליצוק תוכן פנימי לתוך מהלך המעשה החיצוני.

ג

שאלה: משפחה הכוללת בנים ובנות מגילאים שונים, האם עדיף להתמקד בסיפור הפשטי של ההגדה במשלים וסיפורים על חשבון המבוגרים שלא יגלו ענין בזה? או להתמקד בסיפור השכלי של ההגדה על חשבון הקטנים שלא יבינו מה נאמר כאן?

תשובה: לשלב בחכמה, ומתוך קשב נפשי בכל עת מה רמת הריכוז, ולפי זה להתאים¹.

1 מו"ר שליט"א במסעו הגדול לארגוטינה מסר שם כעשרים שיעורים בקהילות שונות ומגוונות, כאשר בכל קהילה נמסר השיעור בדיוק לפי רמת המשתתפים, היו שיעורים שנמסרו בעיון עצום, ולעמת זה היתה אף שיחה שתוכנה הסתכמה ב"סיפור ולקחו".

היה זה ביום ששי בבוקר, בקהילה הותיקה "יטוד הדת" בה הוזמן מו"ר שליט"א למסור שיעור בפרשת השבוע, מו"ר שליט"א הכין שיעור, אך כשהתחיל לדרוש נוכח לראות שהציבור "נושא ונותן" כדרכה של תורה, ולא שייך להגיע למצב של "דרשה" הדורשת "הקשבה". אזי תיכף ומיד, הפך מו"ר שליט"א את

ד

שאלה: מנהג האפיקומן כפי שהוא נהוג היום, האם הוא סותר את התפיסה הפנימית של ליל הסדר ובמידת האפשר יש לבטלו? או שאדרבא מנהג זה מוסיף חיותיות חיובית לליל הסדר, ומחבר את כל בני הבית לשמחת המצוה?

תשובה: לא לבטל. אולם למצוא אופן של נקודה חיובית בדבר ולהתרכז בה. כגון שזה משל לחפש נסתר שזהו מכוון ליל הסדר "צפון", שענינו הוא "אור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא".

ה

שאלה: חול המועד - בימינו דור "הקידמה", המונים ממלאים את הגנים והשווקים, הולכים ל"לונה פארק" גני חיות טיולים וספורים, וכן כל כיוצא בזה. והשאלה הנשאלת מהו הרע במיעוטו? האם לאפשר לילדים ללכת לכל המקומות האלה כדי שלא יתמרמו ויושבת אצלם שמחת החג, או שמא יש למונעם מכל זה מחשש הסחפות למחוזות שאינם לפי רוח התורה הקדושה?

תשובה: יש לחפש את הדבר העדין ביותר שנמצא בדור זה ביחס שישקיט את נפשם. ומאידך יש לחנכם כמהלך חיים של "עולם פנימי" אט, אט, שיתרגלו לחפש עולם פנימי ולבדוק כל דבר ממה הוא מורכב².

הדרשה לשיעור של משא ומתן בעיונה של פרשה, בה הרב מעורר נקודות של עיון והציבור נושא ונותן בדבריו בריתחה עצומה. הציבור לא ידעו ולא הרגישו מכל הענין. ויהי לפלא.

2 התפיסה הרווחת בקרב הציבור הוא שחור או לבן. יש שמדירים את בניהם מכל הטיולים האלה בטענה שהכל רע דור עיקבתא דמשיחא וכו'. לעמתם הרבה נסחפים בזרם הכללי ומאפשרים לבניהם כל מה שמציעים. ואמנם הסכנה בזה היא כפולה ומכופלת, שכן מעבר לעצם החשיפה לרע, גם נוספת כאן רעה חולה שאט אט גודל כאן דור שלא ידע להבדיל בין רע לטוב וכמו שאומר הנביא בישעיהו (ה, כ). הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר.

מו"ר שליט"א מציע תיקון לשתי החששות. מצד אחד כמה שפחות החשפות לרע "יש לחפש את הדבר העדין ביותר שנמצא בדור זה ביחס שישקיט את נפשם". מצד שני התבוננות, הן כל דבר בבריאה מעורב טוב ורע, ואשר על כן יש לחנכם לא לקבל כל מציאות לפי התפיסה החיצונית, אלא לברר מה החלק החיובי שבדבר, ומה החלק השלילי שבדבר, "שיתרגלו לחפש עולם פנימי ולבדוק כל דבר ממה הוא מורכב". ואזי עצם הבידור יפה כוחו למנוע את התפשטות חלק הרע ללבבות הרכים של בנינו ובנותינו.

מים שברוח שבמים - שורש התנועה

יסוד המים שברוח שבמים עניינו כח התענוג אשר מהווה שורש התנועה של האדם - הכח המניע את האדם. שורש רוב התנועות של האדם הוא כח התענוג - אשר נובע מיסוד המים.

הקדוש ברוך הוא נתן לאדם כח של בחירה, כדי שמכוחו ינוע ויפעל. אך כאשר האדם אינו בוחר מה לפעול, חל עליו כח ההיגרות ומניע אותו. כח העונג הוא הכח החזק ביותר שגורר את האדם, ומניע את האדם לתענוג "שלא לשם שמיים".

הדרך לתיקון הקלקול שבתנועה מתוך היגרות אחר התענוג, מתחילה בהכרת הכוחות המניעים את האדם בעמקי נפשו, ששם טמון השורש האמיתי לכל מעשיו. בכללות ישנם שלושה חלקים אשר מניעים את נפשו של האדם: א. המודע, שבו הכוחות הבהירים והגלויים לאדם. ב. התת-מודע, שבו הכוחות הכהים, אשר נסתרים ונעלמים מהאדם. ג. העל-מודע, שמעבר להשגתו של האדם, ובו פועל כח האמונה. לכל פעולה של האדם יש מניע חיצוני - בכוחות הגלויים, ומניע פנימי - בכוחות הנסתרים.

את המניעים החיצוניים, שנמצאים בחלק המודע של האדם, קל לזהות ולהכיר. על האדם להיות מסודר ומרוכז במעשיו, ולחיות מתוך יישוב הדעת, ובכך יוכל בקלות יחסית להיות מודע למעשים שהוא עושה ולסיבתם הנגלית לעין.

אולם בשביל להכיר את המניעים הפנימיים, שנמצאים בתת המודע של האדם, נדרש שקט פנימי עמוק בנפש. אך מלבד טרדות חיצוניות שונות, ישנן שתי סיבות עיקריות טורדות את האדם במהלך חייו ומפריעות לו להגיע לשקט הפנימי הזה: א. כח הרצון, שמריץ את האדם לעניינים לא לו, ומעבר למה שהוא צריך. ב. חוסר סדר בכוחות הנפש.

לאחר שהאדם מגיע להשקטה של הטרדות החיצוניות וכח הרצון שבו, ועושה סדר בכוחות נפשו, אט אט הוא מתחיל להכיר את העולם הנעלם בתוככי נפשו, ושם הוא מכיר את הכוחות האמיתיים המניעים את מעשיו.

כאשר האדם מתחיל להכיר את הכוחות הכהים שבנפשו, הוא חש כבדיה חדשה. עד היום הכיר את חיצוניות נפשו, ועתה מכיר הוא את פנימיותו שהיא עצמו באמת. ומכיוון שבעומק נפשו של האדם נמצא המניע האמיתי למעשיו, לכן דרכם של בעלי המוסר הייתה תמיד לבדוק אחר סיבת מעשיהם ושורשם בעומק נפשם. וכך הם הגיעו לעבודת מידות אמיתית.

כאשר האדם אינו מודע לכוחות הכהים שבנפשו, בעצם כולו נגרר - אחר הכוחות שבתוככי נפשו. שם כח העונג הוא הכח החזק ביותר שמניע את האדם למעשה, ומאחר שרוב בני האדם אינם חיים במקום של עומק נפשם - רוב תנועותיהם נגרות אחר כח התענוג שלהם בהיגרות פנימית.

ההיגרות הפנימית היא היגרות כמעט מוחלטת, משום שהכוחות הכהים הם כוחות חזקים מאוד, ומשום שהאדם אינו מודע לפעולתם בנפשו.

דרך התיקון להיגרות הפנימית אחר כח העונג היא להכיר את הכוחות הפנימיים שבנפש, ולהשתמש בכח הבחירה. ועצם ההכרה של כח הבחירה, היא כבר העתקה ממצב של היגרות למצב של בחירה מסוימת.

והכח השני הוא כח העל-מודע, שהוא כח האמונה. זהו כח שמניע את האדם מהמקום העמוק והעליון ביותר שבנפשו, וכולו טוב, מותקן וטהור. זהו כח שהאדם לא משיג בשכלו אלא מאמין בקיומו, מכח האמונה בבורא עולם שבראו ושנפח בו נשמה טהורה.

על האדם לעורר את הנקודה הטובה שבנפשו כך שתימשך לתוך הכרתו, ואז הוא מניע את נפשו הן מכח האמונה והן מכח הבחירה, באופן הנכון ובהקבלה גם יחד. מלבד זאת, הכרת הנקודה הטובה הטהורה שבאדם יוצרת כח חיובי בנפש, ונותנת לאדם כח עצום להצליח בכל ימי חייו. ■ [מתוך סדרת "ארבעת היסודות - יסוד המים" פרק טז]

שלימות אכילת מצה

המשך מעמוד א'

ובגמ' יומא (עט ע"ב) אמרו ששאר חימוצו קשה, והוא בבחינת כל ההתחלות קשות ועיקר הקושי שהופך הראש לשאר - שארית כנ"ל.

וגואלם של ישראל "משה" שורשו בזה, כמ"ש רבותינו שנאמר במשה "מן המים משיתיהו", וזה קאי על מי המבול. ובנח כתיב (בראשית ז, כג) "וימח את כל היקום אשר על פני האדמה וגו', וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה", בחינת שאור מן הבית כנ"ל, והרי שכל מהותו של משה בבחינת וישאר.

וזהו שאמר יוסף לאחים (עב מה, ז) "וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה". והיינו שכל מהות בני" במצרים הם בבחינת "לשום לכם שארית", וזהו תחילת הגלות.

וזהו עומק מ"ש בגאולה (שמות יב, לד) "וישא העם את בצקו טרם יחמץ, משאריתם צררת בשמלתם על שמכם". ופרש"י במכילתא, שיורי מצה ומרור. ודייקא נאמר על שכמם, מקום הראש, שהעלו את משאריתם שירים, שארית, לראש, להתחלה.

ובשלמות גאולת מצרים, בקריעת ים סוף נאמר (שם, יד, כא) "וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים, לא נשאר בהם עד אחד". ויש לשונות בחז"ל עד אחד ולא עד בכלל, שנשאר פרעה. והיינו שהראש פרעה, נעשה שארית, וזהו התיקון, שחוזר למקומו.

והנה כתיב (שם, כא, יא) ואם אחרת יקח לו, שארה כסותה ועונתה לא יגרע. שארה פרש"י אלו מזונות, והוא לשון אחד מחז"ל. ועוד אמרו חז"ל שזהו קרוב בשר, ועיין ברמב"ן שם. והנה טעם אחד שהמזונות נקראים 'שאר' מפני שחלק נבלע בבשר והנותר יוצא לחוץ. והנה במן אמרו בגמ' ביומא (עה ע"ב) לחם אבירים אכל איש, לחד לשון, לחם שנבלע באבירים. ועל המצה שיצאו עמה ממצרים אמרו בגמ' טעמו בו טעם מן. וא"כ אפשר שנבלע באבירים כמון, כי היה במדרגת "טעמים", מן. וא"כ אין בו פסולת היוצאת מן הגוף בבחינת שארית, אלא כולו קודש, והוא בחינת "מאשר שמנה לחמו, והוא יתן מעדני מלך" ■

ש'אשר' הופך שאור לראש - מלך. וזהו אכילת מצה. ■

[מתוך כתבי הרב, שליט"א]

יציאת מצרים, תחילתה היציאה ממצרים ואחריה תה מעמד הר סיני, שם הגיעו כלל ישראל למדרגת גת "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד... וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים" (דברים ד, לה-לט); שם הם קבלו את סדר עבודת האדם: "וידעת היום" ולאחר מכן "והשבות אל לבבך".

קודם לכן היו בני ישראל בגלות מצרים, תחת יד פרעה, ארבע מאות שנה. בכך עיכבם פרעה מלהגיע למתן תורה, למדרגת "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים", ועיכבם גם מלהגיע לאפשרות העבודה של "וידעת היום והשבות אל לבבך".

נמצא שגלות מצרים לא היתה רק גלות לעצמה, גלות של "ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה", עבודת פרך בחומר ולבנים, אלא עומק גלות מצרים והשעבוד בה הוא כח העיכוב, לעכב את בני ישראל מלהגיע למתן תורה, להגיע ל"וידעת היום והשבות אל לבבך".

ננסה אם כן להתבונן, מה היה הפנים שבגלות, שהוא עכב את בני ישראל מלהגיע למתן תורה, ומה היה אופן הגאולה שביטל עיכוב זה.

ודאי שצורת הגאולה בחיצוניותה היתה שבני ישראל בפועל יצאו ממצרים, כלשון הכתוב (שמות יב, מא): "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים", אבל הגאולה הפנימית היתה נתינת אפשרות מכאן ואילך להגיע להר סיני, להגיע למתן תורה, להגיע ל"וידעת היום והשבות אל לבבך", ויש להבין עניינה של גאולה זו.

כשבני ישראל היו במצרים, על מנת שיוכלו לצאת משם היו זקוקים לדם של קרבן פסח ודם של מילה, כמו שלמדו חז"ל (שמות רבה יט, ה) מהפסוק "ואעבור עלייך ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדימייך חיי ואומר לך בדמייך חיי" (יחזקאל טז, ו).

מה ענינו של דם מילה?

פשוטם של דברים: נאמר בקרבן פסח "כל ערל לא יאכל בו" (שמות יב, מח), ובכדי שתהיה אפשרות לבני ישראל לאכול מקרבן הפסח, הוצרכו למול את עצמם ולהסיר את הערלה.

אך הרי בלשון הפסוקים ובסוגיות הש"ס רואים, שמלבד הערלה של ברית קודש ישנה גם ערלת הלב, עליה נאמר: "ומלתם את ערלת לבבכם" (דברים י, טז). מהי הערלה שחלה על הלב?

יחזקאל אבינו היה הראשון שנימול לשמונה. זוהי ברית קודש. ומהי הערלה הנמצאת בלב, ושאותה צריכים למול?

"מל" ראשי תיבות - מח לב. כל זמן שישנה ערלה

על לבו של האדם, המח אינו מצטרף למדרגת הלב. הוא נעצר ב"וידעת היום" ואינו יכול להצטרף ל"והשבות אל לבבך". כשנאמר "ומלתם את ערלת לבבכם", העבודה הפנימית למול את ערלת הלב היא - להסיר את הכח המפריד ומבדיל בין מח האדם ללב. מי שלא הסיר את ערלת הלב שבלבבו, מתקיים בו הכתוב "והיו הדברים האלה על לבבך", וכפי שדייק האדמו"ר מקוצק צ"ל: "על לבבך" ולא בתוך הלב. כל זמן שאדם לא מל את ערלת לבבו, מוחו יתכן מאוד שעוסק בדברי תורה, אם מעט ואם הרבה, אך לתוך הלב לא נכנס כמעט כלום. זוהי ערלת הלב.

הרי שיש כאן מעין 'פליגין' בתוך הגברא, כמו שאמרנו רבותינו שהמרחק בין השמים לארץ קטן יותר מהמרחק בין מח האדם ללב!

אם כן, כשבני ישראל יצאו ממצרים והתקיים בהם "ואומר לך בדמייך חיי" - דם פסח ודם מילה, מלבד פשוטם של דברים שמלו את עצמם על מנת שיוכלו לאכול מקרבן הפסח, המילה העליונה שנתעשה בהם היתה מילה של ערלת הלב, שעל ידה יכול היה להצטרף המח אל הלב. כאן היתה ההכנה למתן תורה.

העומק של פרעה, אפוא, שהוא מעכב את בני ישראל ראל מלצאת ממצרים ולהגיע למתן תורה. כאשר בני ישראל יורדים למצרים, אומר יוסף לאחיו: "לראות את ערוות הארץ באתם" (בראשית מב, ט), ומכאן כך הם היו במדרגת ערוה, של ערלה, המח והלב היו נבדלים מהדדי. אבל כאשר מת פרעה נאמר: "וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שוועתם אל האלקים מן העבודה" (שמות ב, כג). כאן היתה תחילה של פתיחת הלב. אבל השלמות של פתיחת הלב, שנצרכה על מנת שתהיה גאולה מצרים, באופן של "ומלתם את ערלת לבבכם" - זה היה בליל התקדש החג, כשנגלה הצירוף של דם פסח ודם מילה.

כלל ישראל מאמינים בני מאמינים הם. כל מי שהוא בר ישראל, וחונן וגודל על דברי תורה, מוחו בודאי יודע הרבה דברי תורה, יש באמתחתו ידיעות רבות - הן הידיעות הפשוטות ביותר והן הידיעות היותר עליונות והיותר מרוממות, "המעלות העליונות" שנתנו במצוות עשה (כלשון רבנו יונה).

השאלה היא: איך להעתיק את אותן ידיעות אל הלב?

מי שלומד היטב בדברי רבותינו רואה, כי ישנם שני מהלכים יסודיים מאד איך להעתיק את מה שנמצא במח למדרגת הלב:

מהלך אחד - בגולגולת של אדם יש ג' מוחין - חכמה, בינה ודעת, כלשון הכתוב (שמות לא, ג):

"ואמלא אתו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת". 'חכמה' היא מה "מה שאדם שומע מאחרים" (רש"י שם), היינו מה שלמד מרבו. 'תבונה' היא ש"מבין דבר מלבו, מתוך דברים שלמד" (רש"י), ו'דעת' הוא כח ההתקשרות שהאדם קושר את עצמו לאותה מחשבה בהווה.

על דרך כלל, רוב לימודו של האדם מתחיל בקטנותו באופן של חכמה. הוא גדל יתר על כן באופן של בינה, מבין דבר מתוך דבר 'בן ארבעים לבניה', אבל יש את הכח השלישי של הדעת, הנמצא במקום קשר של תפילין.

כח הדעת הוא ש"בהן יושב ומהרהר" (קידושין לג ע"א). וצריך להבין ברור: אין כוונת הדבר שהוא מהרהר תמיד עוד הרהור ועוד הרהור, אלא שקושר את דעתו לדבר בחוזק ומתוך כך מהרהר בו תמיד.

שכן, יתכן שהאדם מהרהר תמיד בדברי תורה, אבל מדרגת הרהור שלו בדברי תורה אינה במדרגת דעת, אלא במדרגת חכמה או בינה. הוא משנן למשל משניות בעל פה, או חוזר על סיכום של דברי תורה, אך הוא לא קושר את דעתו לעומקה של תורה, הרי שהשגתו בתורה היא באופן של חכמה, באופן של בינה, אבל לא באופן של דעת. דעת, כמו שמ' חרדים רבותינו, זה כח ההתקשרות שהאדם קושר ומחבר בתוקף את דעתו לדבר, ועל ידי כך נקשר בדבר.

"וידעת היום והשבות אל לבבך". אם יש לאדם רק מדרגה של חכמה ואפילו של בינה, כמעט ולא מושב דבר אל הלב. אבל כאשר מתקיים באדם "וידעת היום", מדרגת דעת, והוא מדבק את עצמו בדברי תורה - זוהי מדרגת תפילין - "מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין" (מנחות לה ע"ב). משום כך לכתחילה צריך האדם להניח את התפילין כל היום כולו [מי שיוכל לשמור על גוף נקי], על מנת שיהיה לו כח של התקשרות מתמדת.

לכן בתפילין נאמר דין מעין מה שנאמר בציץ של כהן גדול, איסור של היסח הדעת, מחמת שהוא קושר את דעתו בתמידות לדבר. מי שמדבק את עצמו בתמידות לדבר, אבל מכח דעת ולא רק מכח בינה, הדברים הללו מושבים אל לבו.

ובאמת, הרבה מאוד בני אדם רצונם טהור, קדוש, והם עוסקים בדברי תורה, אבל הם מהרהרים בדברי תורה באופן של חכמה ובינה, ולכן לבם נשאר עדיין במדרגת ערלת הלב. אבל מי שקושר את עומק המחשבה באופן של תקיעות הדעת בעמקה של תורה, בעמקה של אמונה בו יתברך שמו - הרי שהדברים מושבים למעמקי לבבו.

זהו מהלך אחד שנתבאר בדברי רבותינו, כיצד להשיב את הידיעות הנמצאות במוחו, בראשו, אל לבו של האדם. (המשך בעמוד ה')

עבודת הלב פסח

המשך מעמוד ד'

המהלך השני העולה מדברי רבותינו להשיב את הדברים מהמוח אל הלב הוא: "האמנתי כי אדבר". מכח הדיבור שבפה, האדם משיב את הדברים אל לבו.

ידוע עד למאד המעשה ברבי ישראל סלנטר זצ"ל, שבמשך לילה שלם חזר שוב ושוב על מאמר חז"ל (אבות א, יג): 'ודלא יליף קטלא חייב'. מדוע? - "האמנתי כי אדבר", הוא שינן את הדברים בדיבור, עוד פעם ועוד פעם, ועל ידי כך השיבם אל הלב.

אלו הם שני הדברים שבכוחם להעתיק ידיעות ודברים מן המוח שבראש אל לב האדם.

פרעה, כמו שהתחדד בראשית הדברים, לא רק עיכב את בני ישראל שיישאו במצרים, אלא עומק המעכב של הגלות היה לעכבם מלהגייע למתן תורה, למדרגת "יודעת היום והשבות אל לבבך".

איך הוא עיכב אותם בעומק הדברים?

פרעה עיכבם בשני האופנים של ה"יודעת היום", הן באופן של הדעת הנמצאת במקום קשר של תפילין בעורף. מצד כך, ידועים דברי רבותינו ש'פרעה' אותיות הער"ף. אבל הוא עיכבם גם מהצד השני של הפנים, מצד ה'פה' של "האמנתי כי אדבר", שהוא מדבר וחוזר ומדבר ומשיב את הדברים ללבבו. מצד כך, אומרים רבותינו, 'פרעה' אותיות 'פה רע'.

אלו הם שני כוחות המעכב של פרעה, שעייכב את בני ישראל בעומקה של גלות על מנת שלא יוכלו להשיב את הדברים אל לבם.

אבל ביתר עומק - כאמור, ישנם שני כוחות באדם להשיב את הידיעה שבמוחו ללב, הן מכח תוקף הדעת הנמצא במקום העורף, במקום קשר של תפילין, והן מכח השינון של הדיבור, בחינת "האמנתי כי אדבר".

אולם יש כח נוסף המחבר את שני החלקים גם יחד. כאשר האדם מדבר דברים באופן של התקשרות, שתוקף הדעת נמצא בדיבורו והוא חוזר על אותם דברים עוד פעם ועוד פעם. לא רק מן השפה ולחוץ או מעט פנים יותר, אלא מכח תוקף הדעת הוא מדבר את אותם דיבורים - הדיבורים הללו בוקעים עד עומק של "תספרו חמישים יום".

כשסופרים אנו ספירת העומר, לקיים מצות "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום" (ויקרא כג, טז), עומק הספירה הוא לגאול את כח ה"האמנתי כי אדבר" על ידי השינון עוד פעם ועוד פעם!

הרי זה לא במקרה שאנחנו סופרים חמישים יום. ודאי שישנונו חלק מהספירה שלגביו שונה כל יום מרעהו, אך הרי כבר אמרו חז"ל (ראש השנה ה ע"א): "מצוה למימיני יומי ומצוה למימיני שבועי", והרי שבמשך השבוע חוזרים על אותו מנין (המשך בעמוד ו')

מאז ומתמיד אפילו אומות העולם השיגו והכירו באפסיותם של האילילים והפסילים למיניהם. אך עם כל זה ניתנה הרשות ליצר הרע לנסות את בני העולם בנסיון זה. ולכך הגם שכל אלהי מצרים נמסו, אבל "בעל צפון", האליל שהיה סמוך לים סוף, נותר על עמדו. ומדוע? כדי להטעות את המצרים. שיאמרו: אם עבודה זרה זו נותרה על עמדה, הרי שהיא הגדולה מכולן. יסמכו על כוחה לרדוף אחר בני ישראל כדי להחזיר לעצמם את ממונם, יטבעו בימים סוף וינחילו לישראל גם את ביזת הימים. וכך דרך ה', להטעות את עובדי העבודה זרה כדי להביא לאבדם.

מעשה נפלא על כך מסופר בילקוט מעם לועז (שמות יד, א) ביהודי שהלך לארץ קדר. והיו בני קדר עובדים לאש של גיהנם, שהחשיבוה לעבודה זרה. שהיו אומרים, כי מאחר שנבראה ראשונה בעולם, ובה נדונות כל הנפשות, בדין הוא שיעבדו אותה. וכיצד היו עובדים אותה, היו לוקחים בכל בוקר שני גזרי עצים ומבעירים אותם, והם דולקים עד הבוקר. ואם תוסיף כל העצים שבעולם לאותה מדורה, יבערו עד תומם, ולא יותירו כל אפר. לפיכך היו טועים לומר, כי זוהי עבודה זרה כבירת כח, שאשה חזקה כל כך, והיו שם אנשים רבים, שכאשר קרבה שנתם למוות, היו הולכים ומטיילים עצמם למדורה שהועלתה לשם הגיהנום ונשרפים בה. שהיו אומרים, שכל מי שנשרף באש זו, אף אם עברות רבות לו, הכל נסלח לו ואין נדון בגיהנם. אלא מובילים אותו הישר לגן עדן המשתרע למול הגיהנום. וכל מי שאינו מקריב עצמו קרבן לגיהנום, עונשים אותו שם ביסורים מרים על כל עוונותיו. כזאת היתה אמונתם.

כשהגיע אותו יהודי לקדר, התאכסן בביתו של זקן אחד כדי לנוח מעמל הדרך בטרם ימשיך במסעו. כשישב שם, הגיעתו השמועה, כי הדרך משובשת בשודדים וברוצחים המתנפלים על עוברי הדרכים, נוטלים את רכושם ורוצחים אותם נפש. מה עשה, הפקיד את כל רכושו בידי הזקן, בעל האכסניה, כי בני קדר ידועים היו בישרם ובנאמנותם. לאחר מכן המשיך בדרכו להסדיר את עניניו בעיר רחוקה, שכן השודדים לא היו פוגעים לרעה בחסרי רכוש.

כעבור זמן שב לקדר כדי ליטול את רכושו ולשוב לביתו. אמרו לו, שאותו זקן מת, כי הקריב עצמו קרבן לגיהנום. ביקש מיורשיו את הפקדון. אמרו לו: "איננו יודעים על הפקדון". החל לבכות ולקונן על רכושו שאבד לו, שקבצו בעמל רב, בכתתו רגליו מעיר לעיר ומכפר לכפר, ועתה עלה הכל בתוהו, וישוב לביתו בידיים ריקות.

אמרו לו: "אל תצטער, המתן כאן שלושה ימים, ורכושך יושב לך". תמה למשמע הדברים, הסבירו לו, כי כך מנהג המקום: כל המקריב את עצמו לגיהנום, שב ביום השלישי לביתו פוקד את משפחתו לשלם ומצוה על רכושו. המתין שלושה ימים וחיכה.

ביום השלישי הופיע הזקן, שמח עם אשתו ובניו, וערך להם צואה כיצד לנהוג ברכושו שהותר אחריו. שאלו היהודי: "והיכן פקדוני?" פנה למגרה, פתחה, והשיב לו את פקדונו. עמד היהודי תוהו, שאלו: "הנכון הדבר שהטלת עצמך לאש הגיהנום?" אמר לו: "נכון". שאלו: "מדוע עשית זאת?" אמר: "כי המקריב עצמו לגיהנום אינו נדון בו, ומפריע לו על כל עוונותיו! ועתה הגיחה לי. חייב אני להפריד ולשוב למקומי". שאלו: "לאן תלך עתה?" אמר לו: "אני הולך לקצו ארץ, להפיל עצמי לגיהנום, ומשם אכנס ישר לגן עדן". אמר לו היהודי: ברצוני לילך עמך לראות כיצד אתה מפיל עצמך לגיהנום". אמר לו: "אם תבוא עמי, תרצה אף אתה להקריב עצמך!" אמר היהודי: "אמנם צעיר אני לימים, אבל רצוני לראות ולהוכיח, ולהחליט על דרכי". התרה בו: "אם אין אתה בטוח בהחלטתך, אל תבוא עמי!"

פנה ללכת, והיהודי אחריו. אמר לו: "שוב לאחריך". ענה: "באשר תלך אלך". אמר לו: "אל תבוא עמי!" ענה: "מה אכפת לך? איני פוחד. רצוני לראות מה תחבולה היא זו". שאלו: "האם אתה יהודי?" ענה: "יהודי בן יהודי".

אמר לו: "אם כן, דע לך, כי איני אדם אלא שד. ונשלחתי כדי להטעות את הטפשים העוזבים עבודת אלוקים חיים, אדון העולם, ועובדים לאש הגיהנום. וכשאחד מהם מפיל עצמו לאש, אני בא כעבור שלושה ימים ומתחפש בדמותו, בא לביתו ועורך צואה כרצונו, ומספר שבח ושבחו ובגדולתו שהפיל את עצמו לאש של גיהנום. ובכך אני טורדם מהעולם הזה ומהעולם הבא. ולא רק כנגדם, אלא כנגד כל עובדי העבודות הזרות יש לנו תחבולות ופיתויים, כמו שנאמר: "משגיא לגוים - ויאבדם" (איוב יב). אבל על ישראל אין לנו רשות להטעותם, שהם מאמינים בבורא העולם וקבלו עליהם תורתו ומצוותיו. כמו שנאמר: "לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא" (ירמיה י). כלומר, אין חלקם של ישראל עם הגוים, שכן הם מאמינים בה' שיצר הכל".

כיון ששמע אותו יהודי כך, שמח והלך לדרכו לשלום. ■

עבודת הלב

פסח

(המשך מעמוד ה')

של השבוע. הכח שמתגלה, אפוא, בספירת העומר הוא לחזור עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם על הדבר.

יתר על כן, אדם המדבר דברים, אם הוא אומר את הדברים פעם אחת, כמעט ואין להם השפעה על הלב כלל. ערלת הלב נשארת כפי שהיא, ללא שינוי. אם הוא חוזר על הדברים עוד פעם ועוד פעם, ככל שיתמיד לחזור על הדברים, הדברים יושבו מן המח אל הלב, בבחינת "האמנתי כי אדבר". וביותר, אם הוא מדבר את הדברים מתוך תוקף הדעת הפנימי ומוציא את הדברים בפיו - כאן מגיע העומק של דברי תורה החודרים מן המח אל הלב.

והנה, אצל רוב בני אדם, החכמה שיש להם אי-ננה 'חכמת לב', היא ידיעת המח בלבד. על מנת שהידיעות של קדושת המחשבה יועתקו מראש האדם למקום הלב, יש את שני המהלכים שנתבאר - רו ויש את הצירוף של שניהם גם יחד, שאז האדם בוקע למקום הפנימי ביותר.

כמובן שלמעשה האדם אינו יכול לדבר את כל די-בוריו בדברי תורה, אבל כל מי שמבקש פניו ית"ש, והוא מרגיש את האטימות שבלב, את ערלת הלב, והוא חש בהבדל הגדול שבין מדרגת המח שלו למדרגת הלב, "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", הוא מרגיש את הרצונות ואת התשוקות שבלב, את ההרהורים שעולים מלבו כנגד מדרגת ידיעתו בתורה, ומכיר כי מדרגת ידיעתו בתורה גדולה לאין ערוך ממדרגת לבבו - כואב לו הלב על כך! כשהוא מרגיש תחושת קנאה, תאוה או כבוד, כואב לו על הסתירה הגדולה בין ידיעותו את מאמרי חז"ל בעי-ניינים אלו לבין הרגשות הלב שהן הפוכות בדיוק.

כאשר הכאב הזה חודר ללב האדם - יש לו סיכוי להשתנות! כל זמן שהכאב על הסתירה בין המח ללב אינו חזק ואינו ברור, לא גלוי דיו, אלא האדם מסיח דעתו מכך - הוא לא יתן את חייו על מנת לשנות את הדבר.

אבל כאשר האדם מקדיש מעט התבוננות וישוב הדעת לדבר, שעתו שעת השקט, והוא מרגיש את עומק הסתירה בין המח ללב, אם הוא מבקש אמת - אין לו מנוחה ממצבו והוא מנסה לשנות משהו בנפשו. לא ח"ו שהדבר יגרום לרפיון ונפילה, אלא יגרום לו לשעבד את עצמו לצורה פנימית של חיים.

ההבדל היסודי בין המח ללב הוא, שהמח מקבל ידיעות כסדר, ואילו הלב מקבל את הרשמים ממה שמגיע אליו באופן עקיף, לא באופן ישיר. ובפרט בדור דידן, שכמות ההשפעות שיש על הלב כסדר יום יום שעה שעה רבה עד מאוד, הן ממה שהאדם שומע מזולתו, הן ממה שהוא שמוע כשיוצא לרחו-

בה של עיר, הוא מושפע ומושפע, ואפילו אינו מר-גיש כמה גדולה השפעה זו, אבל למעשה הלב לאט לאט משתנה ומשתנה.

אם אדם היה מצויר לעצמו ציור, איך היתה נראית מדרגת הלב שלו לפני עשר שנים ואיך מדרגת הלב שלו כיום, היה רואה שחלה ירידה נוראה. יש ירי-דת הדורות והאדם מושפע מסביבתו, אלא שמאחר ובדרך כלל ההשפעה מגיעה באופן של דק ועוד דק ועוד דק, הוא לא מרגיש את תוקף ההשפעה בבת אחת. אבל כאשר עובר זמן וזמנים טובא, אם היה לו זכרון ברור איך היה נראה לבו לפני עשר שנים ואיך הוא נראה כיום, היה נבהל מעומק הנפילה שהוא עצמו נפל בעשר שנים! 'ויפג לבו כי לא האמין להם', אם היה מרגיש את עומק השינוי - לא היה יכול להתקיים!

על מנת להנצל מתוקף ההשפעה שישנה בדור דידן, ולא רק שהאדם לא ירד אלא בעיקר שיעלה - חייב להיות שיהיה לו ברור כסדר של 'יודעת היום והשבות אל לבבך'.

אם לבו של האדם "בוער"; בוער לתורה, בוער למ-צוות, בוער ליראת ה' ואהבת ה', בוער בהשתוקקות אליו ית"ש - ככל שהתבערה שבלב גדולה יותר, ההשפעה שנמצאת מסביב הולכת ומופחתת.

בדור דידן מי שאין לו תוקף של השפעה כסדר של תבערה שבלב, לא רק ש"סכנתו קרובה מהצלתו" כלשון הרמח"ל על מי שהולך על שפת הנהר, אלא כמעט ודאי שייפול. כל יהודי חייב שיהיה לו לב בוער!

אבל האדם על דרך כלל לא נולד עם לב בוער. ישנם יחידי סגולה שמלידתם יש להם פתיחות לב, לבם צמא, "צמאה נפשי לאלקים", אבל רוב בני האדם גדלים כסדר בהאי עלמא, מקטנותם הם מתרגלים לקטנות, אבל גם כשגדלים הלב נשאר עם 'ערלת הלב'. ואם האדם לא עוצר פעם אחת את חייו, וקולט את עומק הערלה הנמצאת בלבבו, ומחליט לחפש לעצמו דרך איך וכיצד להשיב את ידיעת המח ללב, איך וכיצד לחיות עם לב הבוער אליו ית"ש - יתכן מאד שיעבור את ימי חייו בעו-רם הזה, "ימי חיינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", ויצא מן העולם עם מח שזכה לדעת תורה, איש לפי ערכו איש לפי מהללו, אבל בלבו הוא עם הארץ גמור, ולא רק שהוא עם הארץ גמור אלא "יצר לב האדם רע מנעוריו". כך הוא יצא מחיי העולם הזה!

יתכן שהאדם קיים מצוות ולמד תורה, אולי אף מסר שיעורים, חיבר ספרים והיה מורה הוראה, אך לבו נשאר עם הארץ כפי שהיה ביום היוולדו, ויתר על כן, לבו הושפע והוא ירד אף מהמדרגה שהיה בה ביום היוולדו!

אילו צורת החיים - של כלל ישראל בכלל ושל עמלי תורה בפרט - היתה באופן כזה שכסדר הלב בוער, ההשפעות שנמצאים בחוץ היו משפיעות עלינו הרבה פחות, ויתר על כן האדם היה עולה.

בחוץ בוערת אש נוראה! והיא מכלה ומכלה. רק מי שיש בקרבו אש בוערת כנגד, הוא יוכל לעמוד כנגד האש הזו.

כל זמן שאדם אינו מסתכל על חייו ומבין כי הוא נמצא במקום של סכנה, אלא מרגיש נייחא מסוימת; נכון, צריכים ללמוד תורה ולקיים מצ-וות, צריכים לעשות את רצונו ית', אבל הוא מרגיש שהוא חי במקום של מנוחה מסוימת - בודאי סכנ-תו גדולה עד למאוד.

על מנת שמהימים הללו, ימי "זמן חרותנו", החג בו יצאנו מצרים, תהיה תועלת לנפשו של האדם, על מנת שנזכה לצאת מגלות פרעה של עורף ופה רע, צריך כל אחד ואחד, לפי ערכו ולפי מהללו, לעיין היטב בעומק דברי רבותינו ולהבין את שני המה-לכים שחידדו: כח תקיעות הדעת וכח השינון בפה, ואת שני הכוחות הללו גם יחד, ולייחד לעצמו זמן על מנת לחזור ולשנן את הדברים, כמו שעשה רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שחזר על משפט אחד עשרות ומאות פעמים. כך יחידר את הדברים לעומק הלב.

מי שיקיים את דברי רבותינו באופן הנכון, ישיב את הדברים מן המח אל הלב כסדר, באופן של קביעות, לא באופן של עראי ומקרה, אלא ייחד לעצמו זמנים שיש להם דין של תדיר, בצירוף תפילה אליו ית"ש מעומק דלבא: "וטהר לבנו לעבדך באמת" - לאט לאט יפתח לבו ואז הוא יגלה חיים חדשים לגמרי כאן בהאי עלמא.

"לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי" (תהלים נא, יב). כאשר האדם זוכה ולבו נטהר, הוא חש כגר שנתגייר, כקטן שנולד, אלו חיים אחרים לגמרי.

זה עומק הגאולה של היציאה ממצרים. לצאת מחיים שכל עניינם מח לעצמו ולב לעצמו, ולחיות חיים פנימיים, חיים של התקשרות עמוקה של המח והלב, חיים שהמח ספוג בתורה, ספוג באמונה ובה-תקשרות של עומק הכרת והרגשת הלב גם יחד. זוהי החרות של יציאת בני ישראל ממצרים.

יזכנו הבורא ית"ש, יחד עם כל כנסת ישראל, להיגאל מהשעבוד החיצוני של החומר והלב-נים, ולהגאל מהערלת הלב שיהיה 'יודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים אין עוד'. ■ [מתוך שיעורי שמע של פסח - 031 עבודת הלב תשע"ד - קול הלשון 073.295.1245].

סיפור ולקחו

(המשך מעמוד א')

ולא אכחד, כי נשגב הדבר מביתני. יתן לי השולטן שלשה ימים, ואחתור לתשובה האמיתית". "הזמן נתון לך", אמר השולטן, "אך דע לך, כי אם לא תשביע תשובתך את רצוני - אדע שצדק הפקיע ומות תמות!" שב הרב אל ביתו שבור ורצוף. בעצבונו נרדם, ובחלומו נגלה אליו אליהו התשבי. אמר לו אליהו הנביא: "שוב אל השולטן, ואנכי אהיה עם פייך, והורותיך את אשר תדבר". עלה הרב לארמון השולטן והתיצב בפניו.

תמה השולטן: "הן בקשת זמן שלשת ימים, וחיך תלויים בתשובתך. כלום הגעת כה מהר לחקר האמת, ובפיך תשובה נכוחה?" אמר הרב: "לא תשובה בפי, אלא שאלה". תמה השולטן ואמר: "שאל". פתח הרב ואמר: "מעודי לא בא לפי בשר פיגולים, ואף השולטן לא טעם מעולם בשר חזיר. לא ידוע לי אם טוב הוא אם רע, אם דומה הוא לבשר שור או דג. שאלתי היא, מהיכן יודע הפקיע, שאם מושחים ריקים בשומן חזיר יש בו טעם נפלא שאין כמותו?"

נעתקו המילים מפי השולטן. לא הצליח אלא לומר: "אין בכונתך להטיל דופי בפקיע הנערץ - "איני יודע", אמר הרב, "ברצוני רק לברר היכן הוא עתה". קרא השולטן לאחד מעבדיו, שילך לברר היכן הפקיע. שב המשרת ביראת כבוד, ואמר שהפקיע מתבודד בחדרו המיוחד לו. התבודדות שאיש לא העז להפריעה. כי אמרו, שהפקיע מתעלה, עד שהוא עולה לשמים, ולומד מפי נביא המוסלמים בגן עדנו. אמר הרב: "נפלא! רצוני לראותו בעבודת בוראו!"

אמנם, לא היה איש מעז להפריעו בהתבודדותו, אף לא השולטן בכבודו ובעצמו. אבל הואיל ומדברי הרב השתמעה נימת בקורת ודבה, חש עצמו השולטן מחויב להזימה. קם והתלוה אל הרב ללשכתו של הפקיע. בפתח הלשכה צבב משרת הפקיע וגונן על הדלת הסגורה. "כן" אישר, "הפקיע בחדרו, אך לאיש אסור להכנס אליו בשעה זו!" לתדהמתו, הושיט השולטן את ידו לידית, ופתח את הלשכה. הפריע להתבודדות. השולטן בה בלשכה הריקה. "רואה אתה", אמר לרב בנימת תוכחה, "אכן עלה הפקיע למרום!" מבטו של הרב שוטט סביב החדר. החלון נעול. הוא לא פרץ דרכו והקיר - קיר ללא פרצה. אבל קיר אחד מכוסה בשטיח יקר... נגש הרב והפשיל את השטיח. מאחוריו נגלה פתח, שממנו נראו מדרגות. "הוא לא עלה למרום", אמר הרב, "הוא ירד לתהום".

ירדו במדרגות, והקיפו בריכת מים. המשיכו לרדת והגיעו לכוך. והפקיע - ראש כהני הדת המוסלמים - כורע לפני צלב נוצרי... הפתיעוהו בפולחנו. ראה הפקיע שנגלה סודו, קם והביט בהם במבט מתריס. נעתקו המילים מפי השולטן. הרב היה זה שדיבר: "לשם מה הבריכה שפגשנו בדרך?" "להטהר מטומאתם של המוסלמים!" השיב הפקיע בחוצפה. אין צריך לומר שגורלו נחרץ. צדיק מצרה נחלץ, ויבוא רשע תחתיו.

סיפור זה התפרסם בעיתון חרדי בווינה ("יידישע פרעססע", וינה, ניסן תרפ"ג) לפני תשעים וחמש שנה על ידי בנו של הגאון ה"ברכת חיים" זצ"ל, שחונתו, הגאון רבי נתן גולדברג זצ"ל שמעו מפי קדשו של ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל, אשר העיד כי הרבי מרימנוב היה רגיל לספרו בליל הסדר בכל שנה.

ומן הסתם יש בו סתרי תורה שעמקו מביתנו, ישמע חכם ויוסיף

לקח. ■ בברכת חג פסח כשר ושמח ושבת שלום. העורך

חג הפסח מכונה גם "חג האמונה", כל יהודי צריך להקנות אל ליבו אמונה פשוטה ותמימה בסיפור הדברים הנאמרים בליל הסדר. בהקשר לכך ישנו מעשה נורא שאירע בזמן האר"י הקדוש ומובא בשבחי האר"י (פרק ז):

מעשה היה בימי הרב הקדוש והטהור, המקובל האלוקי כמוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זצ"ל, בצפת תוב"ב, באשה אחת אלמנה, שנכנס בה רוח אחד וציער אותה צער גדול ורב עד למאד. נכנסו רבים לביתה ודברו עמה, והרוח היה מגלה לכל אחד את כל העוונות שעשה. כראות קרוביה את כאבה וצער, הלכו אצל האר"י ז"ל, לחלות את פניו שילך עמהם ויוציא את הרוח מן האשה. לא היה בידו פנאי, ושלח עמם את תלמידו רבנו חיים ויטאל זצ"ל. סמך ידיו עליו ומסר לו את הכונות והשמות שיכריחוהו לצאת.

נכנס רבנו חיים ויטאל, והאשה הפכה את פניה אל הקיר.

אמר: "רשע, למה הפכת פניך ממני?"

השיב הרוח: "איני יכול להסתכל בפניך, שהרשעים אינם יכולים להסתכל בפני הצדיקים, מפני השכינה השורה עליהם".

שאלו מה חטא ומה פשע, שהענישוהו בעונש חמור כזה, וסיפר על חטאיו הרבים, ועל שמת בלא וידוי ותשובה, ומאז אין נשמתו מוצאת מנוח.

וכל העם הנמצאים שם, עם רב עד מאד, בכו כולם בכיה רבה, כי נפל פחד הדין עליהם, והיתה התעוררות רבה וגדולה בכל המחוז מאותו מעשה.

שאלו: "מי נתן לך רשות שתכנס באשה זו?"

השיב הרוח ואמר: "באשמורת הבוקר קמה אשה זו ממתה ורצתה להצית אש, אך הסמרטוט השרוף לא קיבל את הניצוצות. נסתה הרבה ולא עלה בידה. אזי כעסה כעס גדול אד מאד, השליכה את המצת ואת הסמרטוט השרוף מידה לארץ ואמרה: תהא לשטן! ומיד נתנו לי מלאכי החבלה המלוים אותי רשות להכנס בגופה".

שאל הרב ז"ל ואמר: "ובשביל עוון קל כזה נתנו לך רשות לכנס בגופה?"

השיב הרוח ואמר: "תדע, אדוני החכם, שזאת האשה אין תוכה כברה, כי אינה מאמנת בניסים שעשה הקדוש ברוך הוא לישראל, ובפרט ביציאת מצרים. ובכל ליל פסח, כאשר כל ישראל שמחים וטובי לב, ואומרים הלל הגדול ומספרים ביציאת מצרים - הכל בעיניה היתול ושחוק, וחושבת היא בלבה שמעולם לא היה נס כזה!"

מיד אמר הרב לאשה: "המאמנת את באמונה שלמה, שהקדוש ברוך הוא יחיד ומיוחד וברא שמים וארץ, ובידו כח ויכולת לעשות כל אשר חפץ, ואין מי יאמר לו מה תעשה?"

אמרה: "הן, אני מאמנת הכל באמונה שלמה!"

עוד אמר לה הרב ז"ל: "המאמנת את באמונה שלימה, שהקדוש ברוך הוא הוציאנו ממצרים מבית עבדים, וקרע לנו את הים, ועשה לנו ניסים הרבה?"

השיבה האשה: "הן, אדוני החכם, אני מאמנת הכל באמונה שלמה, ואם היתה לי לפעמים דעת אחרת - אני מתחרטת עליה", והתחילה לבכות.

מיד גזר הרב על הרוח שיצא, וכיון בשמות שמסר לו רבו ז"ל, ויצא. ■

הכח להינצל משער הנ' דטומאה

תכלית יציאת בני ישראל ממצרים לא היתה, ביציאה גרידא, שהרי כתיב: "והנה מצרים נוסע אחריהם" (שמות יד, י), הרי שעדיין לא נשלמה גאולתם. רק בקריעת ים סוף, אחר שהיתה מיתה גמורה למצרים - שם היתה שלימות גאולתם של בני ישראל.

והנה בדברי האור החיים הק' מבואר, שבגלות מצרים נכנסו בני ישראל למ"ט שערי טומאה, ואילו בגלות אחרונה תהיה כניסה לשער הנ', כפי שאכן מתגלה לעינינו מצבם הרוחני הנורא של בני ישראל השתא בדורות האחרונים. זוהי בחינת שער הנ' דטומאה; אפיקורסות, מינות וכו'.

ברור הדבר, שהכח שהיה במצרים שלא שינו שם, לשונם ומלבושם - הוא כח היציאה ממ"ט שערי טומאה. אולם כדי לצאת משער הנ' דקליפה, מבואר באוה"ח הק' שנדרש כח יותר פנימי בנפש האדם, והוא: כח התורה!

אבל באמת הדברים עמוקים, מה הכוונה שבכח התורה יש כח לצאת משער הנ'.

הרי עינינו הרואות רח"ל, שישנם בני אדם שיחד עם התורה נמצאים בתוך שער הנ'. אף שדברי תורה אינם מקבלים טומאה, אבל אין בהכרח שתהיה גאולת הנפש ע"י לימוד התורה הק'.

צריך לידע, שבאמת שורש הגאולה שמצינו בקריעת ים סוף, "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי - בעתיקא תליא מילתא" (זוהר) כרך ב פר' בשלח דף נב ע"ב) - הוא הכח הפנימי שעל ידו יש בכח הנפש להיגאל משער הנ' בו היא נמצאת כיום!

כח התורה של מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא - הוא הכח להינצל ממ"ט שערי טומאה. אבל היציאה משער הנ' שבני ישראל משוקעים בו השתא, הוא כח יותר פנימי הגנוז בפנימיות התורה, וכאשר אין התגלות בנפש לכת הפנימי - בהכרח רח"ל ששער הנ' דקליפה הוא הכח השולט.

לא כדורות ראשונים דורות אחרונים. מבואר ב'מאור עיניים' (פרשת חוקת) בשם הבעל שם, שבדורות אחרונים ישנו גילוי פנימי בתורה, וברור ופשוט שגילוי זה הוא לא בכדי, הוא

לא במקרה, אלא "ממכה עצמה מתקן רטייה", הקב"ה מקדים רפואה למכה, ורק ע"י גילוי זה יש ביד בני ישראל כח להינצל משער הנ' השולט בכיפה בכל העולם כולו.

"כברזל אחר אבן השואבת" - זה לעומת זה

מה החילוק בין מ"ט שערי הטומאה שהיו בני ישראל משוקעים ביציאת מצרים, לבין שער הנ' בו מצויים אנו כיום. המסילת ישרים בריש ספרו (פרק א), כשבא לבאר את ענין תכלית היצירה, שהיא הקירבה והדבקות אליו יתברך, כתב בלשונו שעליו לשבור את כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו, "עד אשר יימשך אחריו כברזל אחר אבן השואבת".

וברור ופשוט הדבר שזה לעומת זה עשה האלוקים, וכשם שבקדושה יש את כח ה"עד אשר יימשך אחריו כברזל אחר אבן השואבת", כך רח"ל יש כח להיפך, כמבואר בסוגיא בע"ז שישנה בחינה של "כיון דאביק בה טובא כמינות דמיא".

אלו שני הכוחות של היצרים [יצה"ט ויצה"ר] הנמצאים בדור האחרון, והכח לנתק את ה"עד אשר יימשך אחריו כברזל אחר אבן השואבת" דקליפה - הוא רק כח של מסירות נפש!

כח הפנימי דקליפה, נמשכים אחריו באופן שאי אפשר להינצל! ומעשה היה בר' נתן שהלך לר' נחמן מברסלב לקבל את פניו, ובא מצע דרכו ראה ראייה שאינה ראויה. כשנכנס לר' נחמן, אמר ר' נחמן לר' נתן שיש בחינה של אריך דקליפה שאי אפשר להינצל ממנו. אי אפשר!! [זולת ע"י מסירות נפש, כמבואר לעיל ולהלן].

זה הכח ששולט השתא; הכל קליפה, הכל חושך. אדם נמשך רח"ל אחרי הקליפה כברזל אחר אבן השואבת! וביותר, כאשר הקליפה שולטת לגמרי בנפש האדם, כבר אין הרגש של "עד אשר יימשך אחריו", כי הוא כבר נמשך! זוהי בחינה של דבקות רח"ל בקליפה.

אמנם כאמור, הקב"ה הקדים רפואה למכה, וגילה לנו את סוד פנימיות התורה, והפנימיות הזו איננה ענין ששייך רק לבעל מדרגה וכו', אלא היא הכרח של ממש!

משל למה הדבר דומה, למועדים יש סדר בתורה - פסח, שבועות, סוכות: "שלוש פעמים בשנה ייראה כל זכורך... בחג המצות ובחג שבועות ובחג הסוכות" (דברים טז, טז). והנה גר שנתגייר בין פסח לשבועות, היעלה על הדעת לומר שלא יקיים את חג השבועות בגלל שיש סדר למועדים?! פשוט וברור הדבר שהזמן מחייב, בין אם זוהי מדרגתו שלו ובין אם זו איננה מדרגתו. הלכות התורה מחייבות תמיד, בכל עת ובכל שעה, ככל גדריה, חוקותיה והלכותיה.

והשתא, שנמצאים אנו בנקודה של פנימיות דפנימיות דקליפה - הרי שזה לעומת זה עשה האלקים, וישנה הארה פנימית, הלוא היא: שער הנ' דקדושה.

נכון, ישנם יצרים, ישנם מלחמות, ישנם נסיונות, ועובדי ה', כל חד וחד לפום דיליה, נתקלים בכל מיני קשיים. פעם הצלחות ופעם להיפך ח"ו. אך צריך לידע שכל הדרך הזו בעבודה היתה נכונה במ"ט שערי הטומאה, שבהם יש מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא. אשר על כן ישנה נקודה של תנודה.

אבל באמת, במצב שאנו נמצאים היום, בדורות האחרונים, ובעיקר ככל שהולך וממשיך הזמן, שטומאה נוראה נמצאת בעולם, קליפה שאי אפשר להינצל ממנה - העצה היחידה היא: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", וידועים דברי האריז"ל שעבודת האדם בשעת אמירת האחד למסור נפשו על קדושת שמו יתברך.

תכלית הגילוי היא: "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", וגילוי ה' אחד ושמו אחד, הוא בכח "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", ומכיון שהזמן מצד עצמו מכריח את גילוי האחד, גילוי הבורא - א"כ צורת העבודה של כל היום כולו היא בבחינת "קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדושת ה'" (ברכות כ ע"א)!

מאחר והמצב הוא שהקליפה הנוראה דהשתא שולטת - אין עצה אלא לחיות עם האחד בכל עת ובכל שעה ממש!

(המשך בעמוד ט')

ידיעת המצב לאשורו!

אין כאן ענין של 'זורט', פרפראות לחכמה. מוכרחים לדעת את המצב לאשורו!

כדוגמא, אדם שבא לאפיית מצות, יש לו לידע את כל הכללים, כל הגדרים, כל הלכות העשייה, שלא יבוא, חלילה, לידי חימוץ. אבל אם אופה אדם מצות מצוה בערב פסח אחר חצות, הרי שגדרי העשייה משתנים. כאן, שלא יבוא לידי חימוץ זו איננה מעלה גרידא. נדר־ שת ממנו זהירות רבה ביותר, כיון שכבר חל איסור חמוץ.

כאשר יש נידון בנפש האדם בעבודת הבורא איך, כיצד, מה הדרך וכו' - דבר ראשון שצריך לידע הוא: מה המצב, היכן אנו נמצאים, איזו קליפה ישנה כיום.

יבוא האדם ויאמר: וכי יש לנו נביאים שיאמרו לנו? - כבר נכתבו הדברים, והם מקובלים אצל כל הכנסת ישראל בדברי רבותינו. אין כל חדש, הכל מבואר, חקוק בספר, והדברים הם דברי האוה"ח ודברי הבעל שם, ועוד צדיקים. הקליפה שאנו נמצאים בה היא בהכרח שער הנ', ופשוט וברור הדבר שמזמן הבעל שם והאוה"ח הק' - יותר ממאתיים שנה - כבר הקליפה שולטת ושולטת, כמו שכל בר בי רב דחד יומא רואה לנגד עיניו עד היכן הטומאה מתגברת.

ופשוט וברור הדבר שהקב"ה שלח את ההארה דקדושה בזמן שמוכרחים להשתמש איתה כנגד כח הרע דקליפה, כדברי המאור עיניים בשם הבעל שם.

נמצא אפוא, שההתחזקות במידות, ההתחזקות באמונה, ההתחזקות בתורה ובשאר כל חלקי קדושה וטהרה - הם דברים נפלאים, אבל עבורנו, בני דור האחרון לא יועילו כל העצות. רק אם אוחזים ב"מסרו נפשייה אק־ דושת ה'" - אז יכולים לצאת מהנקודה הנודת ראה של קליפת שער הנ', אך אם לא - רח"ל עולם התמורות שבן עליה מונח בו, טומן בחובו נסיונות שאי אפשר לעמוד בהם! לא שקשה, אי אפשר!!

אין אדם כיום שאינו נמשך

נבאר את הדברים בלשון יותר פשוטה.

קליפת שער הנ', היא למעלה מנקודת התבוננות, למעלה מן ההרגשים הפשוטים של האדם. זהו מצב של "עד אשר יימשך אחריו כברזל אחר אבן השואבת", אין נברא כהיום שלא נמשך אחר שער הנ'! יאמר האדם: בד־קתי ולא מצאתי - כל זאת מפני חוסר ההיכר מהי נקודת המשיכה.

שער הנ' בהכרח שהוא מושך, חוץ ממי שזוכה לחיות בהתגלות דבקות בלב, אבל כל בן אדם שעדיין הקב"ה לא נמצא אצלו בגילוי גמור, בהכרח שהוא במצב של "עד אשר יימשך אחריו כברזל אחר אבן השואבת". כיון שיש כח בנפש של שער הנ' דקדושה - הרי שיש לאדם את הזה לעומת זה, וכח הרע דקליפה זו - זה לא ענין של סכנה, זה הכרח של מוות!!

הטשטוש של כל המושגים, מיעוט כח הר־חניות שנמצא בעולם - יוצר הטעייה גדולה, שאדם נראה כלפי חוץ שקוע בתורה, שקוע בקיום המצוות,

שקוע בדקדוק הדין וכו', נראה כבן עליה, כמבקש, כעובד ה' - אבל באמת, מי שמבין פנימיות, זה לא מיניה ולא מקצתיה. זה לא שהוא לא גמר. על דרך כלל הוא עוד לא התחיל להיכנס לפנימיות!

הכרת נקודת הפנימיות

פנימיות זו התקשרות פשוטה לא-ל-חי, חיות פשוטה עם בורא עולם. הקב"ה הוא נקודת הפנימיות של כל דבר ודבר, וככל שאדם יוצא מן המיצר,

בבחינת יציאת מצרים - כך גדלה התקשרותו אליו יתברך שמו.

אשר על כן, הקיום החיצוני, אף שבודאי יש בו כוונה טהורה ורצון אמת ותשוקת אמת - אך קיים עדיין חוסר בירור פנימי מהו ה'זה לעו־מת זה' שנמצא השתא, מהו המצב, מה הנידון.

משל למה הדבר דומה, לאדם המדליק נרות חנוכה ביו"ט ראשון של פסח. וכי יעלה על הדעת שקיים מצוה? הרי עבר איסור דאורייתא של הבערת אש חדשה ביו"ט!

כשם שאדם העובד על מידת תאוה, אם יטול עצה הנוגעת למידת הכעס, פשוט שלא תהיה לו הצלחה - כך לענייננו מוכרחים לידע מה המצב, היכן היא נקודת המונע בנפש, מה המ־עכב, מהו ה'זה לעומת זה' המונח בנפש.

אף שברור הדבר שכל התורה כולה קדו־שה, אבל לכל דבר יש סם דיליה שהוא הכח המושיע והמרפא מתפיסת הקליפה המונחת באותו זמן.

הסכמה בנפש לצאת מעלמא דשקרא

כח החומר הנמצא כאן בעולם, יוצר אצל האדם שכחה בב' פנים: מחד - שכחת הבורא, ולאו דווקא שכחה במוחין, אלא בעיקר שכחת הלב, "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", והק־ליפה השניה היא, קליפת יצה"ר דתאוה, שבו מונחת ההימשכות אחר כל הבלי העולם כולו.

הכוחות הללו הם כוחות המושכים את האדם, בין אם הוא שם לב ובין אם הם בהעלם בלב.

מהי העצה לצאת משם? ההסכמה בנפש לצאת מהעלמא דשקרא בכל רגע, כדברי הנועם אלימלך ב'צעטיל קטן' שיחשוב ויצייר שהוא מוכן למסור נפשו על קדושת ה',

להפיל עצמו לאש וכו' - זוהי הנקודה הרא־שונה המונעת את האדם מלהיות מחובר בחי־בור גמור לעלמא דשקרא. אחרת, הוא מקושר לכאן, הוא מחובר. הוא נמשך אחר העולם הזה כברזל אחר אבן השואבת.

והרי בהתבוננות אמיתית כל אחד יודע שע־למא דקשוט בודאי ובודאי יותר טוב מהאי עלמא דשקרא. אם כן, מה הנקודה המונעת מן האדם להסכים בלב שלם לעזוב השתא מיד את עלמא דשקרא ולעבור לעולם שכולו טוב? - זו איננה נקודה שכלית, זו נקודה של התקשרות פנימית בנפש האדם לשקר, לעל־מא דשקרא.

כאשר האדם רוצה לצאת מהעלמא דשקרא, צריך שיהיה מבורר לו בדעתו מה חובתו בעו־למו, לשם מה הוא נמצא כאן. כאשר מבורר לאדם בנפשו שהסיבה שהוא נמצא כאן היא "ואני קרבת אלקים לי טוב", פשוט וברור הדבר שהוא רוצה לעזוב את העלמא דשקרא בכל עת!

(המשך מעמוד ט')

הרצון להישאר בהאי עלמא - הוא המונע ממנו את ההתקשרות לא-ל חי. ההכרה הפשוטה בנפש בכל עת ובכל שעה לשם מה נבראה כל הבריאה - באופן כללי, ולשם מה אני הנברא נמצא כאן - באופן פרטי, ההכרה בעלמא דשקרא מחד ובתכלית האמת מאידך, הבירור הפנימי שיש מקום אחד שהוא אמת, חותמו של הבורא אמת, והתביעה הפנימית להתקשר לנקודת האמת - היא כח ההצלה היחיד מקליפה דשער הנ'.

כאשר יש היסח הדעת מנקודת ההבדלה לשקר, מנקודת האמת שהיא התחברות לבו-רא עולם, דייקא אליו ולא לאחר - האדם שרוי בתוך קליפה נוראה דשער הנ'.

יאמר האדם: מהיכן הכח? הרי זה נראה למעלה, גבוה מכח בן אנוש? - הסיבה לכך היא מחמת העדר הכניסה לעולם פנימי באמת!

ההארה הפנימית נמצאת כאן בעולם, ומי שמחפש - בודאי ימצא, ומי שלא מחפש - ח"ו בודאי יפול! זה לא חשש נפילה, לא סכנה - זוהי קליפה של "עד אשר יימשך אחריו כברזל אחר אבן השואבת!"

לא דברי מוסר, אלא תפיסת חיים!

כאמור, נדרשת מצד השומעים [והקוראים] תפיסה נכונה מהיכן יצאו הדברים הנאמרים כאן.

זה לא ענין של מוסר, זה לא ענין של התעוררות, זה לא ענין של הלכות חג בחג [לא ניתנו מועדים לישראל אלא שיעסקו בהם בתורה] ומשה תיקן להם לישראל שיהיו עוסקים הלכות חג בחג, אלא זו שאלה של תפיסת חיים, היכן נקודת הנידון של כל החיים!

מה האדם רוצה מעצמו? הוא מניח תפילין, הוא לומד תורה, הוא מקיים מצוות, מגדל את בניו לתורה ולמצוות. אם ברור לאדם שנקודת הנידון הוא שער הנ', האם באמת הוא נמצא בנקודת הנידון? מה יעזרו לו העצות אם הן חיצוניות?

צריך להסתכל נכון על כל התפיסה: מה המצב, מה רוצים כאן. לא מוסר, לא התעור-

רות, זו שאלה של עצם תפיסת החיים, מה נקודת הנידון, היכן אנו עומדים.

העתקת הנפש לדבקות בא-ל חי

ידוע בספה"ק שבחינת" בעתיקא תליא מיל-תא" היא סוד הגאולה האחרונה, גילוי העתיק, גילוי תכלית היצירה.

"עתיק" מלשון "ויעתק משם ההרה" (בראשית יב, ח). העתקת הדבר. ובעבודת האדם בפני מיות נפשו, בחינת העתקה עניינה שהאדם אינו מחובר לעצמו, המחשבה היא לא על עצם האני דיליה, על רצונותיו, על תשוקותיו, על מילוי תאוותיו, אלא לא-ל יחיד ומיוחד. זוהי בחינת עתיק בנפש.

"בעתיקא תליא מילתא, דבר אל בני ישראל ויסעו". נחשון בן עמינדב קפץ לים.

זוהי בחינה של מסירות נפש, כי זהו כח ההצלה, ודייקא שם נגלה "זה א-לי ואנוהו", "ראתה שפחה על הים"; היתה התגלות של בורא העולם.

והתגלות זו היא דייקא מנקודת המסירות נפש של נחשון בן עמינדב שקפץ לים.

היתה כאן העתקה מהרצון לחיים דהאי עלמא. וכי עלה על דעתו של נחשון בן עמינדב שכאשר יקפוץ לים וימות הוא יאבד? חס ושלום! הוא ידע שיצא מהאי עלמא, אך יגיע להתקשרות עם א-ל חי, בבחינת" כי לא יראני האדם וחי - בחייהם אינם רואים אבל רואים הם בשעת מיתתו" (במדבר רבה יד, כב).

אין עצה ואין תבונה. מוכרחים להגיע להחלטה ברור החיים, מה המצב, מה הנידון ומה העצה. והדברים כתובים, מפורשים בדברי רבותינו,

ברורים כפשוטם! אלא שמחמת ההרגל האדם ממשיך עם העצות שהיו טובות קודם לכן.

וכי לחנם הקב"ה בא וגילה פנימיות? בפנימיות הזו שנמצאת לפנינו מבואר בדברי הבעל שם והאווה"ח שזה הכרח. זה לא ענין שיש כאן מקום לנידון לבעלי מדרגה, למתקדשים והבאים להיטהר להיכנס פנימה. אין עצה אחרת!

כח התורה -

פרחה נשמתם על כל דיבור

זהו עומק דברי האווה"ח שבגלות אחרון כשייכנסו לשער הנ', הכח לצאת יהיה ע"י תורה.

חז"ל מספרים, שבשעת מתן תורה, על כל דיבור ודיבור פרחה נשמתם (שבת פח ע"א). פשוט וברור הדבר שאין זה ענין מקרי. יש כאן גילוי עצמי בצורת הקבלה של עסק התורה.

מצד החיצוניות, "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהן, שנאמר: 'זאת התורה אדם כי ימות'" (ילקוט"ש פר' חקת רמז תשסב), אך לא זו היתה הבחינה שהתגלתה במעמד הר סיני שפרחה נשמתם על כל דיבור ודיבור.

פרחה נשמתם על כל דיבור ודיבור זו הבחינה הכתובה באווה"ח הק' במיתת נדב ואביהוא, שמרוב ההתקשרות לא-ל חי, מרוב גילוי עוצם תשוקת ההתדבקות אליו יתברך פרחה נשמתם.

תוקף הגילוי של שער הנ' דתורה, הוא כח הנמשך אחריו יתברך כברזל אחר אבן השואבת. זהו הכח שנתגלה במעמד הר סיני, "וירד ה' על הר סיני" בכח ההתגלות דתורה.

הדברים הללו הם פשוטים, ברורים ומבוארים, אלא שצריך בירור בכל נפש ונפש, ראשית - האם יש ברירות מהי נקודת הנידון, ולאחר שברורה הנקודה, האם העבודה שייכת לנקודה זו.

הקב"ה יהיה בעזרנו, שהדברים יתקבלו בלב השומעים מצד תפיסת נקודת הפנימיות ולא מצד ההתעוררות החיצונית המתלווה אליהם. שיהיה ברור מהי נקודת הנסיון כיום, מה חובת האדם בעולמו דיליה, בדור דהשתא!

והאמונה הגמורה לדברי רבותינו וההשתמשות בעצות שהם כתבו, בכח בירור קדשם במהות הקליפה, ובכח ההתנתקות והיציאה ממנו - תביא את כל העולם כולו לגאולה גמורה במהרה בימינו. ■

[מתוך ספר מעודי השנה חלק ב' עמ' רעג-רפא]

תם, זה יעקב אבינו. 'אחד רשע', זה עשיו, שבו ביום יצא לתרבות רעה.

מכח האור שנתגלה אור

מכח האור שמתגלה ב"ד בודקין את החמץ. מכח האור שנתגלה, אור, רז כמו שהתבאר, להוציא את ה"יין והחמץ" ולתקן אותו. מכח אותו אור שמתגלה 'לילה כיום יאיר', בליל ט"ו, אז חל בו מציאות של כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, וכנגדם ארבעה כוסות. וגם כנגד בן רשע בחינת עשיו הרשע, ג"כ יש כוס בליל התקדש חג.

עשיו נלחם בעם ישראל בבחינת ארבע מאות איש עימו. הכח הזה השתלשל במצרים. 'ארבע מאות שנה שישבו בני ישראל במצרים'. ארבע בנים, ארבע מאות אנשים של עשיו וארבע מאות שנות ישיבה במצרים מתקנים את הכח של האבחנה כנגד בן רשע.

ליל י"ד שבודקין את החמץ, את החמץ עצמו, מכח אותו אור, רז שמתגלה. מגלים את השורש שנמצא בעשיו. אור, רז, יצחק. שהגימטריא שווה. מכח כך מתגלה שהתיקון של יציאת מצרים לא מתקנת רק את הגלות בפועל ואת הגאולה בפועל, אלא את שורש הגלות נאמר 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם', היכן מתגלה השורש. שכיוון שיוצא מיצחק פסולת של עשיו, ארבע מאות שנה נמנים מזמן לידתו של יצחק. זה כוחו של עשיו ביצחק. ארבע מאות איש עימו. כאשר מתגלה אור ליל י"ד בודקין את החמץ. מתקנים את שורש הגאולה כבר מראשיתה, אצל יצחק אבינו.

בליל י"ד, הרי ישראל עדיין היו במצרים, שרק בט"ו יצאו. אם כבר ב"ד מאיר האור של יציאת מצרים, הרי ששלמות התיקון לא רק בליל ט"ו, שאז בני נגאלו ובבוקרו של יום יצאו ממצרים. אלא בבחינת 'אנכי יוצא בתוך ארץ מצרים', ובתוך ארץ מצרים עצמה. ומתי מתגלה התוך של מצרים הגמור? ביום האחרון שלפני הגאולה, בליל י"ד. בבחינת שלמות החושך שלפני השחר. אז מקום עומק הגלות הגמורה. לילה לאחר מכן יש כבר מציאות של גאולה לילה כיום יאיר. א"כ ליל י"ד הוא תוקף הגמור של הגלות. בליל י"ד שבודקין את החמץ, את האור שעתיד להתגלות בט"ו, כאן מונח עומק הגאולה של בני ישראל.

בעומק הפנימי שבדבר, הגאולה בשורשה לא התחילה רק בליל ט"ו, אלא מכח תקנת חכמים לבדוק את החמץ בליל י"ד, הרי אנו מאירים את הגלות והופכים אותו לגאולה עוד קודם שהגיעה הגאולה.

'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' אבל בעומק הגאולה עתידה עיקר, וגאולת מצרים טפילה. אנו מגלים גאולה חדשה ביציאת מצרים. היכן מתגלה גאולה חדשה ביציאת מצרים, כאשר הגאולה חלה בליל י"ד ולא בליל ט"ו.

ככל שהאדם מחובר יותר לגאולה העתידה, מאיר בו האור של ליל י"ד, של תקנת חכמים לבדוק את החמץ, וע"כ כן הוא מאיר את אור ט"ו בליל י"ד. ובעומק יותר לא רק האור של ט"ו מאיר ב"ד, אלא גם האור של הגאולה העתידה. מצד כך יתוקנו גם הרשעים הגמורים. מה שהתגלה במצרים שמתו הרשעים הגמורים במכת חושך, אבל מכח אור ליל י"ד בודקין את החמץ כנגד בן רשע שהוא עשיו, אז מכח האור הזה יהיה תיקון גם לאותם נשמות שמתו במכת חושך. הנשמות הללו גם יתוקנו בגאולה העתידה במהרה בימינו אמן. [מתוך שיעורי שמע של פסח - 033 אור ל-יד תשעה - קול הלשון 073.295.1245].

אנחנו נמצאים בס"ד בערב ר"ח ניסן. מצינו מספר זמנים בהתכוננות לחג הפסח. 'שואלין ודורשין שלושים יום קודם החג'. יתר על כן, כאשר נכנס ר"ח ניסן אומרים בהגדה: 'כול מר"ח ת"ל ביום ההוא'. שלב נוסף שמתגלה הוא בבדיקת חמץ בליל י"ד ניסן כאשר בודקים חמץ. ממתית מתחיל היו"ט של פסח? לכאורה הוא מתחיל בט"ו, אך גם יום י"ד נקרא יום טוב, משום שהוא זמן של הקרבת קרבן פסח. א"כ היו"ט לא מתחיל רק מליל התקדש חג בט"ו בחודש, אלא מתחיל כבר ב"ד.

בדיקת חמץ אנו עושים בליל י"ד. הגמ' שואלת מדוע לא עושים ביום י"ד עצמו? עונה הגמ' כיוון שאור הנר מאיר יותר בלילה. בעומק יותר - על ליל התקדש החג, ליל ט"ו, נאמר 'לילה כיום יאיר'. אך יתר על כן, אור ליל בודקין את החמץ. מכח מה בודקים? מכח האור שמאיר ב"ד. מהיכן יש כח לאור להאיר בליל י"ד, מהאור של אותו ליל ט"ו. א"כ, האור של פסח לא מתחיל רק בליל ט"ו, אלא כבר בליל י"ד, יש אור חדש שיורד שמכוחו אנו בודקים את החמץ.

מהו האור שיורד בליל י"ד?

רבותינו אומרים 'צחק' גימטריא 208, 'אור' גימטריא רז'. רז הוא דבר נסתר. בודקים דווקא בלילה, כדי שיוכל לבדוק בחורים ובסדקים. בחורים יש דבר שנעלם, דבר נסתר. אנו בודקים חמץ בליל י"ד מכח האור, רז, שמגלה מה שנמצא במקום הנסתר. אור ליל בודקין את החמץ. מאיר אור בליל י"ד, שמכוחו אפשר למצוא גם מה שנמצא במקום החור ובמקום הסדק.

'חור' ו'סדק', הם בגימטריא 'עשיו' עם האותיות. 'איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו'. זה מקום של הסתר, של היעלמות. מכח האור שמאיר בליל י"ד, אפשר למצוא גם את מה שרז, את מה שנעלם.

"אור ליל בודקין את החמץ". לכאורה מה שבודקין הוא את הבית, ומדוע כתוב שבודקין את החמץ? מבואר א"כ בעומק דברי המשנה, שבליל י"ד אפשר לבדוק ולמצוא מה שנמצא בתוך החמץ. מה שבפסח נאמר 'תשביתו שאור מבתיכם', בליל י"ד, יש כח למצוא בתוך החמץ, את מה שנעלם. מאיר אור שמה שנראה בפסח חמץ, בליל י"ד מתגלה שיש אור שנמצא בתוך פנימיות החמץ!

מה נמצא בתוך פנימיות החמץ?

'יין והחמץ, דבש והדבש'. אברהם אבינו היה לו פסולת שיצא ממנו ישמעאל. אך זו לא פסולת גמורה של ישראל, שהרי אמו של ישמעאל היתה הגר ולא שרה. אך אצל יצחק, יצא עשיו שבא מרבקה. ולכן עשיו קרוי 'ישראל מומר'. כלומר, מה שצריך להתגלות מכח יצחק, קומה שלמה של בנים קדושים. יצא משם מציאות של עשיו. זה מציאות של יין והחמץ.

אור ליל בודקין את החמץ, את החמץ עצמו, כמו שהתבאר. אז מתגלה שמוצאים, שגם מה שנראה מציאות של חמץ, מכח האור אפשר לגלות את פנימיותו.

'יין והחמץ' - בליל התקדש חג אנו שותים ד' כוסות. ביין נאמר 'אל תרא יין כי יתאדם'. זה יין של אדממיות של קדושה. הפסולת של אדממיות של קדושה נאמר אצל אדם 'הלעיטיני נא מן האדום האדום הזה', זה פסולת של אותה אדממיות. בליל פסח כאשר באים לשתות יין אדום זה כח האדממיות של הקדושה. כנגד ארבעה בנים דיברה התורה 'אחד

שהיא הצמצום הגמור, עבד לא יצא משם לעולם... ושם במצרים מתגלה נקודת האהבה.

עד כמה שמצרים היא מלשון מיצר, 'גדולה האהבה שהיא מקלקלת את השורה' כלומר היא פורצת את הגבולות, את המצרים, בליל התקדש החג זה גילוי האהבה של יציאת מצרים.

הקב"ה פסח והחג נקרא 'חג המצות', כיון שהמצות מבחינת חיצונית היא צמצום, אין בה חימוץ, אך בפנימיות היא מגלה אהבה, שלא הספיקו בצקם להחמיץ מרוב האהבה שאהבו את הקב"ה, אדם שאוהב הוא עושה את הדברים מהר, וזו הזריזות שהייתה לעמ"י.

לכן בחג 'נידונין על התבואה' כאשר התבואה זוכה להיות 'מצה' שהיא מגלה אהבה עד התבואה, והיא שלימות מדרגת אהבה מתגלה במקום המצר.

מראש חודש ניסן מברכים את ברכת האילנות. אמנם רק בעצרת נידונין על פירות האילן, אך כבר בתחילת ניסן השפע מתחיל להתגלות כשמתגלה מידת האהבה. [שיעור שהרב מסר באופן ספונטני ביער ליד צפת לפני שבוע]

דברי המשנה: בג' זמנים נידונים. בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, ובחג נידונים על המים.

תבואה זה הדבר התחתון שבגידולים, וזה נידון דווקא בפסח, בעצרת נידונים על פירות האילן, אילן זה א' שעולה לגובהו של דבר, ובסוכות על המים שזה הדבר שמצמיח את התבואה ואת פירות האילן, זהו הסדר של הג' זמנים שנדונים.

יש מידת החסד ויש מידת הדין, מידת הדין היא לא מידה לכשעצמה, היא דנה את גבולות החסד, כיצד יהיו ועד היכן יהיו, פנימיות מידת החסד היא 'אהבה', ופנימיות מידת הדין היא קובעת כמה חסד יהיה בשפע שירד, ולכן הדין נקבע על התבואה בפסח וכו'. כלומר אמנם חיצונית מידת הדין היא דין וגבולות וצמצום אך העומק של מידת הדין היא גלוי של חסד.

מידת החסד היא 'אהבה' ומידת הדין היא תוחמת את מידת החסד, הוי אומר שמידת הדין בפנימיותה היא חסד, היא קובעת את החסד והוא בעצם גילוי של 'אהבה'.

זה השורש של ימי הפסח שנידונין על התבואה, להיות 'נידון' על התבואה זהו גילוי 'אהבה' כמה התפשטות תהיה עד המקום הנמוך ביותר שזה התבואה, האהבה מגיעה עד המקום הנמוך ביותר.

הא' שבאהבה מתפשט עד התיו של התבואה...

המדרש אומר שחג הפסח כנגד אברהם אבינו, בבחינת אברהם אוהבי, זהו עומק ימי הפסח, מצד אחד יש את עצם הגאולה שהיא חסד, ויחד עם זאת יש גם את השלמות שגם 'את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי'.

בליל התקדש החג יש גילוי של אהבה, אהבת הקב"ה את ישראל, ומאידך כנגד אותו גילוי התגלה גם 'את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי', כלומר יש גילוי של דין בחג הפסח, והוא השורש שבחג נידונין. הפסח הוא עומק הדין שמתגלה בזמן של אהבה, הגילוי של יציאת מצרים הוא גילוי אהבה שמגלה עד היכן מקום האהבה מתפשט ... ודבר זה דווקא מתגלה ע"י מידת הדין.

תחילת ירידת אבותינו למצרים, ויעקב אהב את יוסף מכל בניו, ומאידך 'וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום', ועל כך מכרו אותו וירדו אבותינו למצרים. מה שיוסף ירד למצרים הוא בבחינת אהבה שיעקב אהב אותו, בהמשך יוסף צבר את כל התבואה של כל ארץ מצרים, דווקא התבואה שהיא גילוי החסד שמתפשט עד המקום הנמוך ביותר, כלומר כל 'הדין' שירדו למצרים מגלה אהבה ע"י צמיחת התבואה. אמנם לבני יעקב היה שובע וירדו רק משום שלא להפלות ביניהם לשכניהם, אבל ירדו למצרים מסיבת התבואה, ובעומק הירידה למצרים שהתחילה 'באהבה' וממשיכה בסיבת התבואה שהיא 'אהבה', ע"י הדין שנידונין על התבואה.

הגלות גלתה את 'האהבה' דרך 'השנאה' של האחים, כי הם ירדו לברר את האהבה של יעקב שמגיעה עד מקום הצמצום הגדול ביותר, שזה מצרים

מערכת 'בלבבי משכן אבנה'

מאחלת לכל קהילות ישראל,
לרבני הקהילות, לבני התורה,
העמלים בתורה יומם ולילה,
לאוהבי התורה ותומכיה, ולכל
יהודי באשר הוא

פסח כשר ושמה

נזכה לאכול מן הפסחים ומן
הזבחים

השתא הכא, לשנה הבאה בני חורין

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב

הצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לקחת חסות עבור עלון שבועי: sponsor@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829